

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

Cu titlu de manuscris
CZU: 911.3:[30 + 33](478-13):
339.922(4-672UE)(043)

REVENCO ADELINA

**PROBLEME ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN DEZVOLTAREA
REGIUNII DE SUD ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE
(studiu de geografie umană a Republicii Moldova)**

SPECIALITATEA: 154.01. GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în științe geonomice

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului *Resurse Umane, Afaceri Publice și Comunicare* al Academiei de Studii Economice din Moldova

Conducător științific: MATEI Constantin, doctor habilitat în geografie, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **EFROS Vasile**, doctor în geografie, profesor universitar, Universitatea „Ștefan Cel Mare”, Suceava, România

2. **HACHI Mihai**, doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova

Componenta consiliului științific specializat:

1. **BÎRCĂ Alic**, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, doctor în economie, Academia de Studii Economice din Moldova, **președinte al CSS**

2. **SAINSUS Valeriu**, doctor în geografie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova, **secretar**

3. **CUCIUREANU Gheorghe**, doctor habilitat în științe economice, doctor în geografie, Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, **membru**

4. **BACAL Petru**, doctor în geografie, conferențiar universitar, Institutul de Ecologie și Geografie al Universității de Stat din Moldova, **membru**

5. **BEJAN Iurii**, doctor în geografie, conferențiar universitar, Institutul de Ecologie și Geografie, **membru**

Susținerea va avea loc la data de 15 decembrie 2023, ora 14⁰⁰, în ședința Consiliului științific specializat D 154.01-23-52 din cadrul Academiei de Studii Economice, la adresa: R. Moldova, or. Chișinău, str. Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, sala 104, Blocul B.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca (*Academiei de Studii Economice*) și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 14 noiembrie 2023

Secretar științific al Consiliului științific specializat,

SAINSUS Valeriu, doctor în geografie,
conferențiar universitar

 semnătura

Conducător științific,

MATEI Constantin, doctor habilitat
în geografie, profesor universitar

 semnătura

Autor

REVENCO Adelina

 semnătura

(© Revenco Adelina, 2023)

CUPRINS

Repere conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei	7
Concluzii generale și recomandări	26
Bibliografie	28
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	30
Adnotare (în română, engleză, rusă)	32
Foaia privind datele de tipar	35

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Amplasarea Republicii Moldova în sud-estul Europei, exprimarea intenției de integrare în familia europeană consemnată în cererea de aderare la UE (Uniunea Europeană) și acordarea statutului de țară candidată de către Consiliul European, certificarea Acordului de instituire a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător și liberalizarea regimului de vize deschid noi perspective de dezvoltare și impun necesitatea studierii variilor aspecte ale economiei țării care, cu certitudine, pot determina intensitatea procesului de integrare europeană, facilitând atingerea obiectivelor stipulate în documentele vizate.

Odată cu fondarea UE, ideea dezvoltării regionale este intens promovată (fiind reflectată în cinci articole ale Tratatului privind înființarea UE), constituind unul dintre pilonii de funcționare și dezvoltare a comunității. Politica regională este axată pe principiul reducerii decalajelor economice, sociale și teritoriale dintre regiuni, prin susținerea și crearea locurilor de muncă, creșterea economică și a competitivității, sporirea calității vieții și dezvoltare durabilă. Politica regională este o dovadă a solidarității, or principiul ce stă la bază este susținerea regiunilor mai puțin dezvoltate. O atenție deosebită în dezvoltarea UE este acordată stabilirii interrelațiilor dintre regiunile de dezvoltare (cu precădere de natură economică), care urmează să diminueze lipsa de egalitate socială și economică la nivel de regiuni de dezvoltare [41].

În tendința de a se alia la standardele europene RM (Republica Moldova) a recurs la crearea regiunilor de dezvoltare proprii. Deși discuțiile cu privire la crearea regiunilor de dezvoltare au început încă în 2000, primul pas l-a constituit aprobarea legii nr. 438-XVI privind dezvoltarea regională în Republica Moldova în 2006, prin care au fost create șase regiuni de dezvoltare funcționale [20].

Divizarea spațiului cercetat în două regiuni de dezvoltare poartă amprenta unor interese geopolitice, or ambele regiuni deși însumează numărul de populație stabilit conform cerințelor sistemului NUTS, ar putea forma o singură regiune. Totodată, această divizare a condiționat într-o oarecare măsură lipsa de colaborare între unitățile structurale, izolarea administrativă, sporind discrepanțele alimentate și de contextul politic. Favorizarea relativă a UTA (Unitatea Administrativ Teritorială) Găgăuzia de statutul special, de descentralizarea administrativă și financiară mai avansată, dar și de investițiile străine directe în extinderea Zonelor Economice Libere, a condus la dezvoltarea mai dinamică a acesteia comparativ cu RDS (Regiunea de Dezvoltare Sud). Potrivit Strategiei de Dezvoltare Moldova 2030, cele mai intense ritmuri de evoluție a dezvoltării social-economice în ultimii 10 ani sunt atestate în UTA Găgăuzia, iar cea mai subdezvoltată regiune de dezvoltare este RDS [37].

Dezvoltarea regională a R. Moldova este lipsită de omogenitate. Gradul de dotare și repartizare a resurselor economice, umane, a infrastructurii social-economice este neuniform și condiționează apariția diferențelor de potențial.

Caracterul inovator al studiului rezidă în faptul că pentru prima dată în literatura de specialitate s-a realizat o analiză regională detaliată a RS (Regiunea de Sud), pornind de la particularitățile fizico și economico-geografice și ajungând la cele socio-culturale, având la bază intenția de a puncta problemele și oportunitățile de dezvoltare regională, cercetarea noilor aspecte și direcții ale cooperării cu statele europene în contextul procesului integraționist european.

Gradul de studiere a temei. Complexitatea studiului face necesară divizarea lucrărilor pe principalele domenii de cercetare geografică. Pornind de la caracterul agricol al regiunii, o atenție deosebită este acordată cercetărilor axate pe descrierea condițiilor agrometeorologice și de climă, vizate în lucrările T. Constantinov, C. Mihailescu, V. Sofroni, M. Coșcodan, M. Nedea, I. Boian, M. Daradur, A. Puțnică. Cercetările asupra solurilor se axează pe lucrările savanților Docuceaev V., Crupenicov I., Andrieș S., Ursu A., Cerbari V., Scorpan V. etc. Studiile asupra resurselor de apă au constituit un alt domeniu de preocupare bazate pe cercetările savanților Melenciuc O., Bejenaru Gh., Bevza G., Lozan R., Bejan Iu., Boboc N., Cazac V. etc. Evaluarea și studierea resurselor minerale reprezintă un alt domeniu de investigație care poate stimula dezvoltarea economică a RS, motiv din care au fost studiate prin prisma cercetărilor savanților Rîmbu N., Popovici V., Nichitina K., Suevalova R., a Balanței de stat a rezervelor de substanțe minerale.

Un rol important în constituirea populației l-au jucat evenimentele istorice studiate și descrise de către Мещерюк И., Zamfir C. Arbore, Ș. Ciobanu, Дмитриев П., Карбузан В., Nistor I, Berg L., Скальковский А., Ștefănescu Șt., Petre P. Panaitescu etc. Actualmente acest subiect este cercetat în special de savanții: Matei C., Paladi Gh., Sainsus V., Gagauz O., Hachi M., Mâtcu M., Grozav A. etc. Necesită a fi menționate contradicțiile în evidența numerică a populației semnalate atât în perioadele vechi istorice, cât și în perioada actuală.

Unele lucrări în care sunt reflectate aspecte ale economiei RS aparțin autorilor Sârbu O., Nîrean E.; Balan, A., Blanovschi, A.; Sochircă V., Mâtcu, M.; Lupușor A., Fala A., Pântea D. ș.a.; Morcofîlo I., Savva T., Budianschi D. ș.a.; Madan S., Chivriga V., Enachi D., Gaibu C., Tornea I.

Scopul lucrării: aprecierea potențialului natural-geografic și socio-economic al Regiunii de Sud, identificarea problemelor și căilor de valorificare a oportunităților de dezvoltare în contextul sustenabilității regionale și a premiselor de integrare europeană. *Obiectivele cercetării:* evaluarea componentelor naturale, sociale și economice, a factorilor ce favorizează și restricționează dezvoltarea regiunii; analiza premiselor de dezvoltare economică în raport cu situații de conjunctură spațială, temporală și geopolitică; studiul ramurilor sectorului terțiar din perspectiva creșterii calității serviciilor prestate; aprecierea potențialului

turistic și a nivelului de valorificare ca premisă pentru sporirea vizibilității și dezvoltării economice a regiunii; identificarea problemelor și a oportunităților de dezvoltare ale Regiunii de Sud în contextul sustenabilității regionale și a premiselor de integrare europeană.

Semnificația teoretică se exprimă prin evaluarea complexă a componentelor naturale, sociale și economice, a factorilor ce favorizează și restricționează dezvoltarea economică și identificarea problemelor și a oportunităților ce servesc ca premisă de dezvoltare pe dimensiunea socio-economică, contribuind la apropierea de spațiul comunitar european și la creșterea bunăstării populației.

Valoarea aplicativă Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările formulate pot fi utilizate în elaborarea politicilor de dezvoltare ale Ministerelor: Dezvoltării Economice și Digitalizării; Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agriculturii și Industriei Alimentare, pot servi ca reper pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare ale unităților administrative de nivelul II din Regiunea de Sud, dar și de către persoanele interesate în identificarea noilor oportunități de dezvoltare a sectorului industrial, agricol și a serviciilor din perspectiva creșterii volumului exportului. La fel, rezultatele cercetării își găsesc aplicabilitate în elaborarea cursurilor universitare în domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice Rezultatele cercetării au servit în calitate de suport științific pentru elaborarea recomandărilor în vederea îmbunătățirii Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028, în calitate de suport fezabil și argumentat în elaborarea propunerilor de programe de cercetare în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Lucrarea este utilizată ca și material didactic în cadrul cursurilor de specialitate la Universitatea de Stat din Moldova. La fel, rezultatele cercetării sunt recunoscute de către Agenția de Dezvoltare Regională Sud în calitate de suport în elaboarea/actualizarea documentelor strategice ale Regiunii de Dezvoltare Sud și a unităților administrativ-teritoriale de nivelul II din cadrul acesteia.

Aprobarea rezultatelor cercetării Concepțiile și ideile prezentate în cadrul conferințelor au fost dezvoltate și aprofundate în prezenta lucrare. Rezultatele cercetărilor au fost expuse în 12 articole științifice, dintre care un articol în revistă de categoria B, un articol în revistă internațională, categoria B+, un articol în culegere de articole, 9 în materialele conferințelor naționale și internaționale.

Ipoteza cercetării RS dispune de potențialul economic și uman necesar pentru creșterea nivelului de dezvoltare economică și a bunăstării populației, iar accesul la structurile europene și tendința de raliere la standardele acestora creează premise certe în acest sens.

Sinteza metodologiei și justificarea metodelor de cercetare aplicate Complexitatea investigației a impus aplicarea metodelor generale aplicate pe larg și de alte științe, a celor geografice, dar și statistico-matematice. Dintre metodele

utilizate mai frecvent se evidențiază: metoda analitică, inductiv-deductivă, logică, istorică, comparativă, metoda observației, descriptivă, matematică, statistică, analizei documentelor și documentarea webografică, cartografică, expediționară. În scopul identificării punctelor forte ale ramurilor economiei și a oportunităților care necesită a fi fructificate au fost realizate analizele SWOT ale sectorului agricol și industrial. În interpretarea cartografică a rezultatelor cercetării au fost utilizate instrumentele de lucru Statgraphics și GIS.

Studiile sunt axate pe diferite perioade cronologice. În capitolul „Studiul indicatorilor cantitativi și calitativi ai populației” sunt analizate datele pentru perioada 1959-2021. Ținând cont de modificările frecvente în structura administrativă și variațiile mari ale numărului de localități din componența unităților administrative de nivelul doi, pentru a exclude erorile, calculul numărului populației în perioada 1959-1989 a fost efectuat reieșind din structura unităților administrative la anul 2004. Datele cu privire la caracteristicile populației sunt analizate în dinamică din 1959 până în 2019. Modificarea evidenței statistice în calculul numărului populației aplicate după 2019 creează dificultăți în compararea datelor statistice cu referire la efectivul populației, a indicatorilor economici raportați la numărul populației comparativ cu următorii ani de referință, prezentând rezultate eronate. Astfel, numărul populației după anul 2019 nu este analizat comparativ cu 1959.

Schimbarea structurii administrative a republicii și revenirea în anul 2004 de la județe la raioane, lipsa unei evidențe statistice la nivel republican după anul 1991, face posibilă studierea activității economice pentru intervalul 2007-2021, or datele oferite de BNS prezintă informații pentru acest interval de timp.

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 260 titluri, 75 anexe, 171 pagini text de bază, 32 tabele, 36 figuri.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul I: Baza metodologică și informativă a studiilor este realizată analiza critică a bibliografiei fiind menționate principalele surse de documentare și aspectele metodologice ale studiilor regionale.

Pornind de la complexitatea cercetării sunt examinate sursele principale de informare, divizate pe domenii de cercetare, utilizate în carul studiului. Pentru o mai bună comprehensiune a proceselor și fenomenelor cu impact asupra dezvoltării regionale, sunt utilizate cercetările savanților din toate domeniile de studiu ale geografiei. O importanță deosebită o au studiile regionale, care servesc în calitate de suport metodologic în realizarea cercetării [2, 5, 11, 12, 14, 15, 35]. De un real folos au servit cercetările în care RS este vizată tangențial, mai numeroase fiind cele ce vizează situația demografică [13, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 34, 40], activitățile economice [3, 4, 16, 21, 30, 31, 33, 36], componentele

mediului [7, 9, 10, 28, 39, 43, 44], dar și cadrul normativ-reglatoriu [19, 20, 37]. În același timp, se remarcă lipsa studiilor complexe ale regiunii de studii.

Capitolul I include și informații cu privire la tehnicile și metodele utilizate în procesul documentării asupra tezei. Este menționată diversitatea acestora, fiind aplicate atât cele specifice geografice, cât și interdisciplinare, pornind de la cele general-logice, general-științifice și încheind cu cele particulare. Astfel sunt menționate metodele: cartografică, expedițională, statistică, analiza SWOT, analizei documentelor și documentării webgrafice, etc.

Capitolul II. Caracteristici generale ale regiunii. Condițiile și resursele naturale. Oferă o imagine de ansamblu, pornind de la structură, poziția geografică și geopolitică, asigurarea cu căi de transport, cu resurse minerale și nivelul de valorificare, caracteristicile generale ale reliefului, climei, solului etc. RS include în componența sa opt raioane administrative (Basarabasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia) și o regiune autonomă UTA Găgăuzia întemeiată în conformitate cu Legea nr. 344 din 23.12.1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Găgăuz-Yeri). RS ocupă o suprafață de 9227 km² sau 27% din suprafața totală a țării și însumează 658 mii locuitori sau 16% din populație, având și cea mai mică densitate (de 72 loc/km²). Populația este concentrată în 310 localități, organizate în 200 comune (dintre care 13 urbane și 297 rurale).

Poziția geografică a regiunii este favorizată de un șir de avantaje cum ar fi:

a) poziția favorabilă față de căile de transport naționale și internaționale datorită: portului Internațional Liber „Giurgiulești” (în continuare PIL); rețelelor de cale ferată; auto magistralelor de importanță internațională și locală; conductei magistrale de transportare a gazelor naturale; liniei de tensiune înaltă; aeroportului internațional Cahul. b) amplasarea centrelor economice, culturale și științifice din statele vecine la distanțe mici: Galați, Brăila, Tulcea, Constanța (România) și Odessa, Ismail (Ucraina) [36].

Condițiile și resursele naturale reflectă detaliat toate elementele cadrului natural din perspectiva impactului acestora asupra activităților umane, dar și identificate resursele naturale nevalorificate/ slab valorificate și posibilitățile de utilizare a acestora din perspectiva accesului la piața europeană.

Formele de relief ale regiunii cuprinde detalii cu privire la altitudinea formelor de relief din regiune, astfel, se constată predominarea celor cu altitudinea cuprinsă între 100-150 m ce constituie 31,8%, urmate de trei etaje de relief cu proporții asemănătoare: 50-100 m – 22,4%; 150-200 m -20,6% și <50 – 19,7%. Cea mai mică pondere o au suprafețele cu altitudine mai mare de 200 m, astfel 200-250 m sunt înregistrate pe 4,9% din teritoriu, iar >250 m pe circa pe 0,5%.

Fragmentarea verticală a terenurilor impune necesitatea utilizării măsurilor suplimentare, deseori costisitoare de întreținere, atât pentru construcția căilor de acces, sau a edificiilor umane cât și pentru utilizarea în agricultură. La nivelul regiunii fragmentarea verticală atestă valori medii variabile între 50-230 m, cele mai

mari fiind pe Podișul Tigheciului -150-200 m (cu cca 120-150 m mai puțin decât mediile maxime în republică de 300-320 m pe Podișul Codrilor). Valorile minime ale fragmentării verticale depășesc minimele pe republică cu circa 25-50 m, astfel, în Câmpia Cahului și Hadjiderului Superior se atestă 50-80 m (comparativ cu Câmpia Nistrului Inferior cu 25-30 m). În Depresiunea Săratei și Colinele Tigheciului terenurile arabile dețin 51,3-62,3%, plantațiile multianuale 7,3-13,0%, iar pașiștile 11,1-19,1% [9].

Asigurarea cu resurse agroclimatice include caracteristici ale condițiilor de climă, astfel se constată asigurarea cerințelor termice ale culturilor specifice RS datorită sumei temperaturilor active de 3200-34000C. Coeficientul hidrotermic în limitele regiunii variază între 0,7-0,8 unități. Condiții de umiditate suficientă pentru perioada de vegetație sunt caracteristice pentru mai puțin de 5% din ani, aride - 60-70%, iar 30-40% din ani sunt caracterizați de umiditate redusă [10]. Totodată recepționarea cantităților mari de radiație anuală totală (4746 MG/m² sau 114-118 kkal/cm²) și durata de strălucire a soarelui de 2200-2300 ore, prezintă condiții favorabile pentru: încălzirea apei până la 50-70°C; construcția uscătoriilor de fructe; dezvoltarea gospodăriilor de seră; a centrelor terapeutice și de agrement, dar și pentru obținerea energiei electrice.

Potențialul resurselor de apă ale regiunii. Rețeaua hidrografică a RS este slab dezvoltată, formată de Nistru și Prut (în cursurile inferioare), afluenții acestora și câteva râuri mici ce aparțin a trei bazine de scurgere: Dunărean (râul Prut cu afluenții), bazinul lacurilor dunărene (Ialpuș și Cahul) și cel mai mic este al Mării Negre (Cogâlnic, Sărata, Hajider). Râurile au debite mici și salinitate sporită (exceptând Prut și Nistru). După densitatea rețelei fluviale, RS este împărțită în zona: de Est, cu 0,2-0,3 km/km²; de Vest cu 0,1-0,2 și de Sud-Est cu mai puțin de 0,1 km/km² [42].

Potrivit datelor Inspectoratului pentru protecția mediului „...modul de folosință a apelor lacurilor de acumulare/lazurilor poate fi: generală, piscicultură, irigare, agrement, antierozivă...” [26]. La nivel de regiune, în 2021, sunt înregistrate 379 (59%) lacuri destinate pisciculturii, 204 (32%) cu utilizare generală, 32 (5%) pentru irigație, 16 (3%) sunt uscate, 8 (1%) antierozionale și unul de agrement. Lacurile cu utilizare generală și în piscicultură sunt prezente în toate unitățile administrative, iar cele pentru irigație se întâlnesc în: raionul Cahul (13), Cimișlia (12), Căușeni (6), și Basarabasca (1). În tentativa de a extinde suprafețele irigate și promovării dezvoltării unui sector agricol durabil, raioanele Basarabasca, Cantemir, Căușeni, Leova, Ștefan Vodă și UTAG se vor confrunta cu problema insuficienței lacurilor pentru irigare.

Evaluarea resurselor de sol și a impactului asupra dezvoltării agriculturii reflectă cea mai importantă resursă – solul. Astfel, cea mai largă răspândire (pe 6908 km² sau 74,8%) o au cernoziomurile cu un conținut de humus de până la 300-450t într-un metru de sol. Dintre subtipurile cernoziomurilor, cele

carbonatice sunt mai răspândite și ocupă o suprafață de 3255 km² sau 35,6% din totalul regiunii; tipice slab humifere cu 2536 km² sau 27,5% și cele levigate cu 566 km² sau 6,1%. Solurile levigate și cele slab humifere sunt caracterizate de o notă de bonitate înaltă de 94 și 82 respectiv, comparativ cu cele carbonatice cu 71 grade/ha. RS este caracterizată de prezența solurilor cu o notă medie de bonitate variabilă între 66-61 grade/ha, cedând RN (Regiunea de Nord) cu 71-81 grade/ha. Mai dezavantajate sunt raioanele Leova, Cantemir, Cahul, unde nota medie de bonitate variază între 61-65 grade/ha [39].

În același timp, regiunea se confruntă cu problema erodării terenurilor. Cele mai mari suprafețe erodate sunt înregistrate în raionul Cimișlia 33749 ha ceea ce constituie 47% din totalul terenurilor agricole (Figura 2.1), pondere între 40,0 și 45,0% este atestată în raionul Cahul 44,8% (52105 ha), Basarabeasca cu 43,4% (10054 ha) și Cantemir cu 41,6% (27042 ha). În raionul Ștefan Vodă 24960 ha sunt erodate (sau 31,7%), iar raioanele Taraclia și Căușeni însumează 29,3 sau 16179 ha și 24,7 sau 25290 ha respectiv.

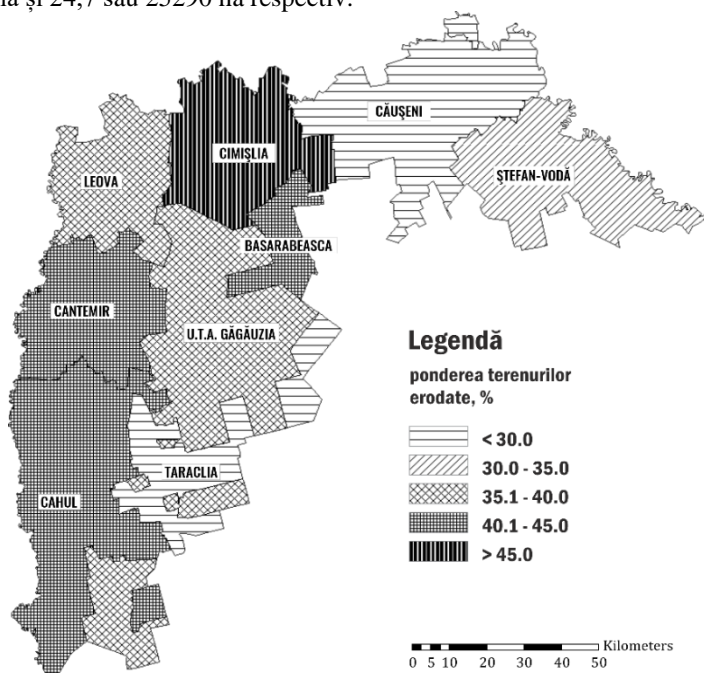

Figura 2.1. Ponderea terenurilor erodate în unitățile administrative ale Regiunii de Sud, anul 2021

Sursa: elaborată în baza datelor [26]

Resursele minerale – factor de dezvoltare a industriei. Se constată că cea mai mare parte dintre bazinele de extracție se atribuie categoriei explorare de rezervă 70,4% (comparativ cu 56% la nivel de republică), 5,1% sunt pregătite pentru exploatare (6,5% pe republică), 5,1% nu se prevăd pentru valorificare (4,9% pe republică) și 19,4% (32,6) le constituie cele exploatate (Figura 2.2).

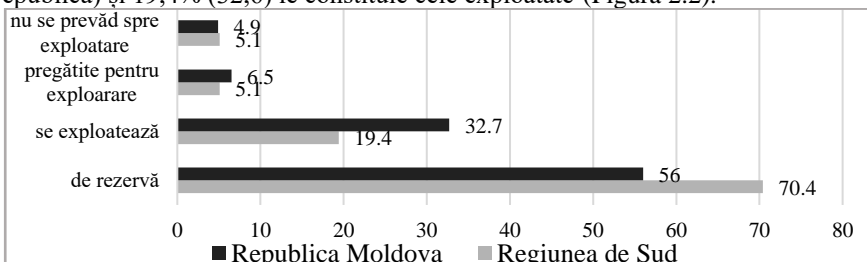

Figura 2.2. Ponderea zăcămintelor minerale după gradul de exploatare, 01.01.2022

Sursa: elaborat în baza [6]

Gradul de asigurare cu resurse a unităților administrative variază mult, evidențiindu-se UTAG cu 32% din totalul bazinelor, raioanele Cahul cu 13, Cantemir 11, Căușeni 10% [6]. Conform datelor cu privire la categoria bazinelor și rezervele de balanță specifice la 01.01.2022, este estimat potențialul de resurse al UTAG, care însumează 31 bazine, din care se valorifică patru, unul este pregătit pentru exploatare, 21 se află în rezervă, iar cinci nu pot fi valorificate. La categoria se exploatează se atribuie bazinele: de argilă (Cazaclia, Ceadăr-Lunga) și nisip (Copceac, Ceadăr-Lunga), pregătite pentru exploatare: de argilă nisipoasă (Congaz); de rezervă: de argilă nisipoasă (Avdama, Cișmicioi, Baurci, Vulcănești, altele), argilă (Comrat, Congaz, Cioc-Madan), nisip (Vulcănești, Cîrlăneni, Ceadăr-Lunga), etc. La categoria nu se prevede spre valorificare sunt atribuite: bazinele Ceadăr-lunga de nisip degresat, Ceadăr-Lunga și Comrat I de argilă, Vulcănești III de argilă nisipoasă și Comrat de nisip.

Capitolul III Studiul indicatorilor cantitativi și calitativi ai populației este divizat în mai multe paragrafe în care sunt precăutate caracteristicile populației din varii aspecte. Astfel, paragraful unu *Evoluția numărului și a densității populației* include analiza istoricului populării regiunii până la etapa actuală, cu o caracterizare mai detaliată a evenimentelor și factorilor care influențează ultimii 60 de ani asupra populației regiunii.

În acest interval se disting două perioade:

- *Perioada I* - de creștere a numărului populației (I) cuprinde anii 1959-1989, caracterizată de creșterea medie a populației regiunii cu 22,7%, în care se disting anii 1959-1970 cu cea mai mare creștere a populației (216497 locuitori) de circa 50,3% [24]. Basarabeasca și UTAG atestă cea mai mare creștere, mai mult

de două ori, la celălalt pol aflându-se Căușeni și Ștefan Vodă cu 20,2 și 13,3% respectiv. În această perioadă, indicatorii natalității atestă valori de circa 29,3–29,4 copii născuți la 1000 locuitori (în descreștere cu circa 25% în raport cu deceniul anterior), iar valorile ratei mortalității variază între 6,4 și 7,4 decesuri la 1000 locuitori. Dintre cauzele descreșterii natalității se evidențiază: consecințele războiului și represiile, implicarea femeilor în câmpul muncii, începutul mecanizării, creșterea gradului de alfabetizare a femeilor, etc.

Perioada II - de descreștere a numărului populației cuprinde intervalul 1989–2019 cu o scădere a numărului populației de 12% în raport cu anul 1989, procesele demografice fiind influențate de creșterea nivelului de trai, a numărului de femei ocupate în câmpul muncii, a nivelului educațional al femeilor, alți factori.

În paragraful doi *Particularitățile structurii demografice a populației* este analizată structura demografică pe diferite componente, astfel *structura pe sexe* în raioanele administrative în perioada 1959-2019 este asemănătoare, cu predominarea femeilor și tendința de a egala raportul. În toate unitățile teritoriale cele mai mari decalaje sunt atestate în 1959 când femeile atestă o componență numerică mai numeroasă, cu valori variabile între 9,8 și 3,6% (specifică pentru Cahul și UTAG respectiv) și între 0,2 și 3,9% în 2019 (Leova și Cantemir și UTAG respectiv). Pentru mediul rural este caracteristic un decalaj mai mare între sexe, care în perioada anilor 1959-2019 s-a diminuat. Astfel, dacă în anul 1959 cea mai mare pondere a femeilor în regiune se atesta în raionul Leova de 54,1% (cu 8,3% mai multe decât bărbați), iar cel mai mic în raioanele din componența actuală UTAG de 4,3%, apoi către anul 2019 situația se inversează și în raionul Leova predomină sexul masculin cu 0,6%, iar cel mai mare decalaj este în UTAG unde femeile predomină cu 2,9% constituind 51,5%.

Structura pe vârste diferă în funcție de perioada analizată. Astfel, în *prima perioadă (anii 1959-1989)* - populația de 0-15 ani și de peste 60 ani atestă o cotă procentuală înaltă. Astfel ponderea grupei de vârstă 0-15 ani este în creștere de 6,7% (de la 25,9% în 1959 la 32,6% în 1989), iar a celei de peste 60 ani în creștere de 9% în 1989 față de anul 1959 (de la 8,8 la 17,8%). Aceste modificări sunt determinate de stabilitatea economică aparentă, ritmurile de creștere a natalității, scăderea ratei mortalității și creșterea speranței de viață la naștere.

Cea de a doua perioadă (anii 1989-2019) – caracterizată de creșterea ponderii populației senile și a celei apte de muncă și descreșterea ponderii grupei de vârstă 0-15 ani determinată de: descreșterea ratei natalității, emigrării masive a populației de vârstă reproductivă, modificarea comportamentului social și planificării familiei, etc. (Figura 3.1)

În această perioadă este dezechilibrat raportul optim între grupele de vârstă. Astfel, se atestă scăderea ponderii populației de până la 15 ani de la 32,6% în anul 1989 la 16,3% în 2019 și creșterea treptată a ponderii grupei de peste 60 ani de la

17,8 în 1989 la 18,1 în 2019. Raportul optim între grupele de vârste fiind 20/65/15%.

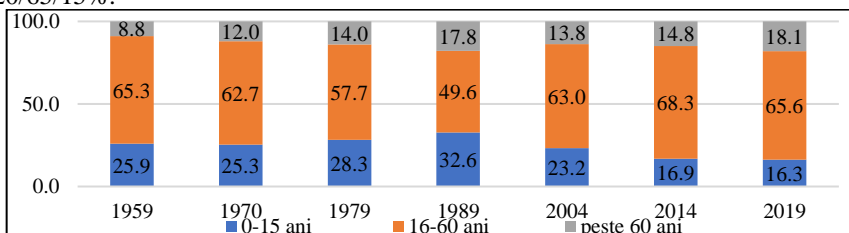

Figura 3.1. Dinamica ponderii categoriilor de vârstă a populației Regiunii de Sud, 1959-2019, %

Sursa: elaborat de autor în baza sursei [8, 32, 38, 46, 47, 48]

Structura etnică este diferită de restul republicii, astfel, în cadrul regiunii predomină moldovenii care conviețuiesc cu găgăuzi, bulgari, ruși, ucraineni, evrei, nemți, romi etc. Datele recensămintelor populației din anul 2004 și 2014 denotă că o parte dintre moldoveni s-au identificat români (1% din populație în anul 2004 și 4,7% la recensământul din 2014). Analiza comparativă a structurii etnice a regiunii în anii 2014–1979 evidențiază următoarea dinamică: crește cota procentuală a: moldovenilor cu 3,2%, găgăuzilor cu 2,9%, bulgarilor 4,6, romilor cu 0,1%; descrește cota procentuală a: rușilor cu 0,7%, ucrainenilor cu 1,9%, evreilor cu 0,2%, belorușilor cu 0,1%, nemților cu 0,1% (Tabelul 3.1)

Tabelul 3.1. Structura etnică a Regiunii de Sud, 1979-2014, %

Anul	Moldoveni/ Români	Găgăuzi	Bulgari	Ruși	Ucraineni	Evrei	Belaruși	Nemți	Romi	Altele
1979	59,1	19,4	8,6	5,2	5,6	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4
1989	58,3	21,1	8,7	5,5	5,2	0,3	0,2	0,1	0,3	0,4
2004	59,2	22,8	8,8	4,3	4,2	0	0	0	0	0,7
2014	69,8	11,7	10,7	3,7	3,4	0	0,0	0,0	0,3	0,4

Sursa: elaborat de autor în baza [32, 38, 47, 48]

Diminuarea cotelor procentuale ale unor minorități etnice este cauzată de migrația acestora din cauza crizei economice profunde, fie spre țara de origine, fie în alte țări, mai avansate economic. Structura etnică actuală este determinată în mare parte de valorile natalității, care în anul 1970 au constituit circa 19,4% în ansamblu pe țară, repartizat pe naționalități astfel: 21,1 găgăuzi; 20,6 moldoveni; 17,9 bulgari; 17,5 ucraineni; 15,4 ruși [45]. Natalitatea înaltă este specifică găgăuzilor până astăzi, condiționată de traiul în mediul rural, nivelul mai jos de instruire a femeilor, și de comportamentul reproductiv al acestei etnii.

Structura confesională. Dominația regimului sovietic pe parcursul a 70 de ani, axat pe ideea promovării ateismului, închiderii și vandalizării bisericilor și mănăstirilor, a condus la distrugerea valorilor moral-spirituale și degradarea societății. În perioada sovietică, oficial, nu s-a dus o evidență statistică asupra structurii confesionale, astfel, pot fi analizate doar datele recensămintelor din 2004

și 2014. Potrivit acestora, în anul 2014 au declarat apartenența confesională 93,1% din totalul populației (cu 3,7% mai puțin decât în anul 2004), 0,2% sau declarat ateism (cu 0,2% mai puțin decât în anul 2004), iar 7,4% nu s-au expus asupra apartenenței religioase (cu 5,2% mai mult). Diversitatea etnică a regiunii nu se reflectă asupra structurii confesionale or, la nivel de unități administrative nu există abateri de la media pe republică.

Structura ocupațională a populației și gradul de asigurare cu forță de muncă denotă un declin al nivelului de ocupare a forței de muncă, astfel, în mediu pe țară în 2017 se atestă o rată de ocupare de 40% (se menține la acest nivel mai mulți ani) și condiționează scăderea ratei șomajului, cedând 31,7% ratei de angajare a UE (unde în 2017 se atestă 72,2%). Rata de activitate a populației RS în 2021 prezentată în Ancheta Forței de Muncă constituie 30,5%, în descreștere cu 9,8 % față de media pe țară [8]. Cauza principală este creșterea fenomenului migrației, cauzat de lipsa motivației de a se prezenta pe piața forței de muncă din Moldova din motivul lipsei locurilor de muncă cu salarii atractive în mediul urban și lipsa totală a locurilor de muncă în mediul rural.

Criza socioeconomică, incertitudinea și instabilitatea socială, paralel cu obținerea dreptului la libera circulație, răspândirea modelului occidental de mariaj, accesul la contraceptive etc., au condus la reducerea ratei natalității și a volumului de forță de muncă, care se va resimți mai evident în raioanele Basarabeasca, Cimișlia, Ștefan Vodă, Căușeni, Taraclia, Leova, UTAG.

Structura pe medii a populației și particularitățile spațiale ale formării și evoluției habitatului uman atestă diferențe în RS comparativ cu totalul pe țară. Evoluția structurii pe medii a populației în perioada 1959-2019 pune în evidență creșterea gradului de urbanizare în toate regiunile. În această perioadă, RS înregistrează o creștere a ponderii populației urbane de peste 100%, atestând cel mai jos nivel de urbanizare. RS înregistrează în 2019 o pondere de circa 30,1% de populație în mediul urban (sau cu 21,2% și 6,5% mai puțin decât RC și RN respectiv). Dezvoltarea localităților urbane reprezintă una din prioritățile naționale, or practica internațională denotă creșterea nivelului de urbanizare a țării care contribuie la sporirea PIB și a nivelului de trai al populației. În contextul activității portului Internațional Giurgiulești, dar și a ralierii la standardele europene care promovează „politicile priorității urbane” în special pentru regiunile de periferie, poziția de lideri în plan regional a orașelor Cahul și Comrat devine o prioritate strategică capabilă să soluționeze unele probleme de ordin geopolitic ce persistă în aria sudică [22].

Capitolul IV **Apprecierea potențialului economic și identificarea posibilităților de dezvoltare** reprezintă o analiză complexă a ramurilor economice RS comparativ cu alte regiuni, dar și sunt identificate riscurile și oportunitățile de dezvoltare în context integraționist. O atenție sporită este acordată dezvoltării subramurilor economiei la nivel de unități administrative. Pornind de la

necesitatea fortificării dezvoltării unităților de nivelul II, este realizată analiza indicatorilor statistici pentru ramurile economiei, a factorilor de dezvoltare și a perspectivelor de creștere economică separat pe subramuri.

Paragraful unu *Importanța agriculturii în dezvoltarea economică a regiunii* prezintă o sinteză a factorilor de dezvoltare a agriculturii. În acest sens se evidențiază *factorii socio-economici*, care sunt influențati de destrămarea sistemului socialist și modificarea formei de organizare a gospodăriilor agricole și apariția dificultăților în identificarea piețelor de realizare a produselor finite. *Factorul tehnic* este analizat într-o măsură mai mică, în special din motivul lipsei informațiilor. Analiza situației actuale privitor la asigurarea cu unități tehnice se face destul de dificilă din cauza colectării incomplete de date de BNS, dar și a refuzului Directorului general al Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Tehnică „INTEHAGRO” de a oferi date cu privire la numărul de unități tehnice înregistrate, din motivul protecției datelor cu caracter personal.

Utilizarea fertilizanților chimici. Trecerea terenurilor agricole în proprietate privată urma să determine creșterea gradului de responsabilitate a proprietarilor în raport cu utilizarea fertilizanților chimici și naturali, aplicării asolamentelor, utilizării necorespunzătoare a resturilor vegetale. Realmente are loc scăderea de șase ori a cotei ierburilor perene în asolamente și creșterea cu 65% a culturilor prășitoare, ce conduce la scăderea notei de bonitate a solului [1].

Potrivit datelor oferite de BNS în anii 2011-2021, volumul fertilizanților chimici folosiți pe teritoriul republicii a crescut cu circa 81 mii t, de la 24 mii t în anul 2011 la 105 mii t în 2021 și în cadrul regiunii cu 27 mii t în anul 2021 (33 mii) față de anul 2011 (6 mii). La nivelul regiunii volumul fertilizanților utilizați crește de la 22,8 kg la hectar în anul 2011 la 76,9 kg în 2021 (cu 20 kg mai puțin decât media pe republică). În raionul Leova (anul 2013); Ștefan Vodă (2013); Taraclia (2015); UTAG (2019) se constată creșteri ale cantităților utilizate de 2,7; 3,1; 2,0 și 1,5 ori respectiv. Fluctuația datelor reflectă lipsa unei evidențe stricte și a strategiei de administrare a îngrășămintelor.

Irigarea terenurilor reprezintă perspectiva care poate impulsiona dezvoltarea regiunii. Astfel, la finele anului 2018, în RS se atestă 3,8 mii ha de teren irigat, repartizate astfel: Ștefan Vodă – 1,5 mii ha; Leova – 1 mii ha; Cahul – 0,5 mii; Basarabeasca – 0,4; Cantemir – 0,1; Cimișlia – 0,2 mii ha. Un impediment în dezvoltarea sistemului de irigare îl constituie lipsa bazinelor acvatic, în mod special, în unitățile administrativ-teritoriale amplasate în partea de sud-est, condiționată de lipsa lacurilor de acumulare, a râurilor cu debit mare, conținutul sporit de săruri și imposibilitatea utilizării apei pentru irigare.

Paragraful doi reflectă *Premisele și particularitățile de dezvoltare ale fitotehnicii RS* care sunt analizate din perspectiva corespunderii creșterii suprafețelor cultivate cu anumite culturi și a productivității. Analiza hărților *Suprafața medie însămânțată cu grâu în perioada 2007 și 2021 și Roada medie*

de grâu la hectar în perioada 2007 și 2021 reflectă discordanța dintre indicatorii comparați. Deși cea mai mare roadă de grâu la hectar se înregistrează în raioanele Taraclia și Cantemir, aici se atestă o creștere mai mică a suprafețelor însămânțate (cu 70 și 50% respectiv), iar în Leova suprafața creștere cel mai mult, pe când roada medie este mai mică decât în Cantemir și Taraclia.

Suprafețele medii plantate cu porumb pentru boabe reflectă aceleași discordanțe în raport cu volumul de roadă obținut. În raionul Cimișlia este consemnată una dintre cele mai mari creșteri ale suprafețelor cultivate (de 3 ori în 2021 în raport cu 2007) înregistrând o roadă medie mai mică cu 6,1 chintale.

Suprafețele însămânțate cu floarea soarelui în ultimii 15 ani au crescut mai mult comparativ cu alte culturi anuale. Raionul Cantemir, care atestă cea mai mare roadă medie la hectar, înregistrează o creștere mai mică a suprafețelor cultivate comparativ cu Cimișlia, unde se notează o creștere de 2,3 ori, pe când roada medie este mai mică decât media pe republică cu 1,9 chintale.

În opinia noastră, oportunități mai mari pentru agricultorii din regiune ar putea oferi experiența și certificarea agriculturii ecologice și prezența întreprinderilor de procesare și depozitare a cerealelor ecologice care la moment lipsesc, or exportul produselor în stare brută oferă fermierilor posibilitatea obținerii unor venituri mici. Un impact pozitiv asupra dezvoltării sectorului agricol îl poate avea extinderea suprafețelor cultivate cu culturi de valoare economică mare, deficitare pe piața statelor europene: hrișca, meiul, sorgul, ovăzul și secara. În RS sunt asigurate condițiile necesare pentru extinderea suprafețelor cultivate cu culturi leguminoase: soia și mazărea, linte, fasolea. Astăzi, aceste culturi ocupă terenuri mici (în anul 2021 mazărea ocupă 3,4% din suprafețele cultivate cu grâu și 5,9 din cele cultivate cu porumb).

Regiunea cercetată prezintă condiții favorabile pentru cultivarea fără risc climatic a unei game variate de culturi multianuale. Ținând cont de schimbările climatice, în RS se pot cultiva specii pomicele, teritoriul regiunii prezintă caracteristici agroclimatice favorabile pentru: măr, păr, prun, cireș, vișin, cais, persic, migdal [27]. Cultivarea culturilor multianuale este susținută și de prezența versanților cu expoziție sudică (circa 38%), a suprafețelor mari ocupate de pante cu un unghi de înclinație de 6-100 (circa 14% din suprafața regiunii), a solurilor de cernoziom carbonatic ce ocupă 36% din teritoriul regiunii și nu în ultimul rând a tradițiilor de cultivare a viței de vie și pomilor fructiferi.

Cele mai mari suprafețe cultivate cu culturi multianuale în perioada 2007-2021 în RS o au soiurile tehnice de viță de vie, care însumează 69,5% din totalul suprafețelor din republică, urmate de soiurile de masă de vii cu 68,4%. Fructele sămburoase și sămânțoase au o răspândire mai mică, de 28,6 și 8,8% respectiv. Este de menționat trendul negativ al suprafețelor culturilor multianuale în 2007-2021 specific în cadrul RS pentru fructele sămânțoase (-54,9%, sau 2803 ha), soiurile tehnice de vii (-43,3%, sau 11711 ha) și fructele sămburoase (-10,9%, sau

685 ha). În aceeași perioadă cresc suprafețele de viță de vie, soiuri de masă cu 25,7% (sau 900 ha).

Cantitatea mare de radiație solară recepționată în RS creează premise pentru lărgirea spectrului de nucifere. Un exemplu în acest sens îl reprezintă migdalele, care la moment se cultivă pe suprafețe mici (BNS nu oferă date separate privitor la suprafețe). Datorită calităților sale, migdalele sunt utilizate atât în industria alimentară, cât și în chimia fină.

Paragraful *Premisele și caracteristicile de dezvoltare ale zootehniei în RS* reflectă în evoluția căreia, în perioada 2007–2022 se atestă similitudini între RS și celelalte regiuni. Trend pozitiv se înregistrează în cazul familiilor de albine, creștere cu 88 mii familii (86,3%) în republică și cu 41 (sau creștere de peste 2 ori) în RS și negativ în republică și în RS în cazul șeptelului de bovine (cu 65,2% în republică și 71,2 în RS, cabaline (cu – 71,2% în republică și cu -78,6% în RS), al suinelor (cu -34,6% în republică și cu -66,7% în RS), al ovinelor și caprinelor (cu -39,0% în mediu pe republică și cu -30,5% în RS). Numărul iepurilor la nivel de republică este în creștere cu 18,1%, iar în RS în scădere (-1,2%). Repartiția subramurilor la nivel de raioane este relativ uniformă. Astfel, familiile de albini înregistrează un număr mai mare în UTAG (media anilor 2007-2022 de 11,5 mii familii), Cimișlia (7,6 mii) și Căușeni (6 mii). Cea mai mare creștere a numărului de familii de albini se atestă în Cimișlia, de circa 3,5 ori (de la 2,8 la 10,1 mii familii). În contextul creșterii cererii de produse ale zootehniei, menționăm valorificarea slabă a potențialului de producție al RS, cauzat de numărul redus de ferme specializate, dezvoltarea lentă a subramurilor industriei ușoare (consumatoare de blănuri, piei, lână, etc.), numărul mic de întreprinderi de procesare a cărnii și prelucrare a produselor lactate, lipsa investițiilor, concurența mare din partea producătorilor externi, etc.

Paragraful *Potențialul industrial al Regiunii de Sud* reflectă contribuția regiunii la valoarea producției industriale fabricate în 2021, care constituie 9,2% (din care 2,2% revin UTAG), atestând o creștere comparativ cu 2008 (de la 2101 mln lei 2008, la 5339 în 2021) [8]. În intervalul examinat, unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II contribuie la valoarea producției industriale totale a regiunii cu ponderi diferite. Cele mai mari contribuții, în 2021, o au UTAG (46,9%), urmată de Taraclia (13,3%), Ștefan Vodă (11,3%), iar cele mai mici raioanele Leova și Basarabeasca, Cantemir (de 1,2; 1,4; 1,9 respectiv). Raionul Cantemir de regulă obține venituri mai mari și însuma circa 8% din total, dar fiind dependent de agricultură, seceta cumplită din 2020 i-a redus veniturile.

Analiza comparativă a valorii producției industriale raportată la numărul populației raioanelor reflectă discrepanțe condiționate de amplasarea neuniformă a întreprinderilor industriale. Venituri mai mari în 2021 se constată în Taraclia (21650 lei/loc.), UTAG (20492 lei/loc.), Cimișlia (7426 lei/loc.), la celălalt pol aflându-se raionul Ștefan Vodă (1195) și Leova (1891 lei/loc) (Figura 4.1).

Analiza dinamicii valorii producției industriale livrate în intervalul 2009-2021 pune în evidență creșterea ponderii acesteia în majoritatea unităților administrative. Spor mai mare a valorii producției livrate în 2021 comparativ cu 2009 se înregistrează în UTAG - 1135,7 mln lei (de 4,3 ori), Taraclia - 549,1 (de 4,3 ori); Ștefan Vodă - 516,9 (de 8 ori), Căușeni - 336,6 (de 5,5 ori). La polul opus se plasează Cantemir cu o creștere de 27,1 mln lei (1,4 ori).

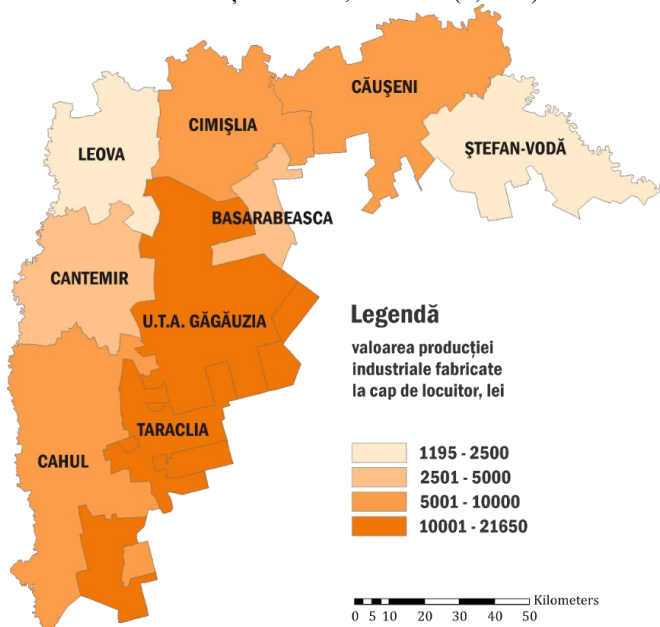

Fig. 4.1. Valoarea producției industriale fabricate la cap de locuitor pe unități administrativ-teritoriale, anul 2021

Sursa: elaborată în baza sursei [8]

Ponderea mai mare a valorii producției industriale exportate pe piața externă din RS decât media la nivel de republică în perioada cercetată denotă calitatea înaltă și competitivitatea acesteia. Ponderea producției livrate din RS variază între 57% (în 2009) și (42% în 2021) din producția industrială fabricată, pe când media pe republică variază între 29 și 36%. Ponderea mare a producției exportate în 2021 este înregistrată în raioanele Căușeni (84%) și Cantemir (80%), iar cea mai mică în raioanele Leova (3,7%) și Cimișlia (6,8).

Punctul forte al sectorului industrial al RS este industria vinicolă, reprezentată de 55 fabrici de producere a vinurilor și a băuturilor alcoolice, 48 dintre care sunt în plină activitate. Potențialul de producere a fabricilor de vinuri din RS la moment funcționale, este valorificat sub nivelul de 50%. Printre cele mai

recunoscute fabrici de vinuri din RS se numără: vinăriile Purcari, Et. Cetera (s. Purcari și respectiv s. Crocmaz, r-nul Ștefan Vodă), Ciumai (s. Vinogradovca, raionul Taraclia), Basarabia L-Win Invest (or. Basarabeasca), Imperial Vin (s. Pleșeni și Cantemir), Salcuța (s. Salcuța, r-nul Căușeni) ș.a.

O altă ramură cu un potențial mare de producere este industria conservelor, subramurile căreia în RS se află în declin. O relansare ne semnificativă se atestă în cazul producerii de sucuri de legume și fructe, care în 2021 însumează 10,5% din totalul din țară. În pofida diversificării sortimentului (se produc compoturi, gemuri, dulcetuiri, conserve din legume, etc.) către 2021 producția acestora în regiune s-a întrerupt, iar a fructelor prelucrate și conservate s-a redus semnificativ (cu 5627,9 tone).

Extinderea suprafețelor cultivate cu culturi cerealiere și în mod special cu grâu, servește ca premisă pentru creșterea producției și a ponderii industriei de morărit și panificație. Dintre producția acestei ramuri cea mai mare importanță o are făina, după producția căreia RS ocupă locul I din 2017 (37,2% din total), iar în 2021 produce 35,1%. La nivel de țară producția de făină, în 2008-2021, scade cu 18,1%, pe când în RS se atestă o creștere de 12,9%. Făina se produce în toate raioanele (exceptând Leova), evidențiindu-se UTAG, Cimișlia și Ștefan Vodă.

Activitatea de bază desfășurată în cadrul întreprinderilor industriei ușoare este confecționarea îmbrăcămintei pentru femei și bărbați, a tricotajelor și articolelor vestimentare din tricotaje și din piele. Dintre cele mai mari se evidențiază „Tricon” SA; „Asena Textil SRL ÎCS”; „Laboratorio Tessile Mol. SRL. ÎM”; „Ridiager-SV SRL SC”; „LGS DESIGN SRL”; „Tricou Fantasy SRL”; „Bombonici (Silvia (B) bombonici SRL)”; „Franco Rossi SRL ÎM”; „Meșterii populari”; „Tricot – Cuatro- F SRL ÎCS” etc. Este de menționat prezența întreprinderilor mici de prelucrare a lânii, blănurilor, pieilor în UTAG cum ar fi: „Chentavr – Exim SRL”; „Toskana Deri SRL”; „Kivrak SRL SC”; „Coraf SRL”.

În paragraful *Aspecte ale dezvoltării Sectorului Serviciilor* este reflectat nivelul de dezvoltare al sectorului serviciilor în cadrul RS și identificate problemele și oportunitățile existente. Astfel, se constată că RS concentrează un număr mic de întreprinderi ale sectorului serviciilor din totalul pe țară - între 8,7% în cazul celor din domeniul H Transport și depozitare și 3,2% din domeniul J Informații și comunicații. În 2015-2021 în RS se constată creșterea numărului de întreprinderi variabilă între 103 (sau 65,2%) în cazul F Construcțiilor și 7,7% în domeniul K Activităților financiare și asigurări.

Variații și mai mari sunt specifice pentru numărul mediu de personal angajat în servicii în 2015-2021. În țară cel mai mult numărul angajaților crește în cazul J Informații și comunicații cu 31,5%. În RS crește numărul angajaților în domeniul F Construcții cu 50,6%, H Transport și depozitare și I Activități de cazare și alimentație publică cu 27%, J Informații și comunicații cu 25,1%.

Dinamică pozitivă se constată în Cahul, Căușeni, Cimișlia și UTAG, iar în raionul Basarabeasca dinamica este negativă în majoritatea subramurilor.

Veniturile din vânzări obținute de subramurile sferei serviciilor în 2015-2021 reflectă rentabilitatea înaltă a majorității subramurilor. Rentabilitate mai mare la nivel de republică este obținută de întreprinderile din domeniul G Comerțului cu ridicata și cu amănuntul (de 1,9 ori), I Activităților de cazare și alimentație publică (de 1,8 ori), iar în RS în domeniul F Construcțiile (de 10,2 ori) și J Informații și comunicații (de 2,6 ori). Veniturile atestă creștere (variabilă între 1 și 23,4 ori) în toate subramurile sferei serviciilor în Căușeni, Cahul, Taraclia și UTAG. Dinamică pozitivă în toate unitățile administrative se atestă în: F Construcții, G Comerțul cu ridicata și cu amănuntul, H Transport și depozitare.

Rețelele de transport din regiune sunt conectate la cele internaționale prin punctele de trecere vamală cu România: Cahul–Oancea; Giurgiulești–Galați; cu Ucraina: Palanca–Maiaki–Udobne; Tudora–Starokazacie și a punctelor de trecere rutieră pentru care se aplică un regim simplificat la hotar cu România – Cantemir și cu Ucraina –Vulcănești, Basarabeasca, Tocuz etc. Astfel RS are acces la drumul magistral E 581 Cantemir-Buzău–Brașov–Cluj–Oradea–Budapesta; E80 Chișinău–Cimișlia–Giurgiulești–Galați–Tulcea–Constanța–Varna–Istanbul, inclusiv cu ieșire de la Giurgiulești spre Reni–Ismail; R30 – Chișinău–Ștefan–Vodă–Palanca–Odessa–Nicolaev–Herson–Ialta etc.

Amplasarea la hotar cu RDC oferă posibilitatea transportării unui volum mai mare de mărfuri spre orașul Chișinău. Conexiunea între aceste regiuni este asigurată de drumurile M14–Odessa–Tiraspol–Chișinău–Briceni–Brest; R3 Chișinău–Hâncești–Basarabeasca; M3 Chișinău–Giurgiulești (segment al drumului european E577 Poltava–Kirovograd–Chișinău–Giurgiulești–Galați–Slobozia) care a fost renovat pe tronsonul de ocolire a satelor Slobozia Mare, Câșlița Prut și Giurgiulești soluționând problema ambuteiajelor, a deteriorării rețelei de drumuri pe perimetrul intravilanului localităților și transportării încărcăturilor de mare tonaj dinspre/spre port.

Rețeaua de căi ferate în regiune are o densitate de 4,7 km/100 km² (cu 1,4 km mai mult decât media pe republică). Prezența tronsoanelor interconectate: Basarabeasca – Reni; Basarabeasca – Ackerman (Ucraina); Basarabeasca – Cantemir – Cahul –Giurgiulești – Galați și Cantemir – Fălciu (România) creează condiții pentru a transporta mărfuri fără cheltuieli suplimentare.

Un avantaj al RS îl constituie accesul la transportul fluvial și maritim oferit de PILG (Portul Internațional Liber Giurgiulești). În pofida investițiilor mari pe teritoriul portului (72,8 mil dolari SUA în 2019), potențialul este slab valorificat, iar activitatea este flotantă. În port au fost deschise mai multe terminale (pentru păstrarea cerealelor, uleiurilor vegetale, produselor petroliere, general, pentru cargo și containere, etc.). În PIL sunt înscrși 51 rezidenți și 77 autorizații valabile repartizate: 31 în domeniul en-gros, 26 – prestare de servicii, 9 – activități de

transport, 4 – construcții, 7 – alte genuri de activitate, portul cu capacitate de 10 mii pasageri/an [30].

Servicii publice. Potrivit datelor BNS în dinamica numărului de elevi în intervalul 2013-2021 se atestată scăderea numărului de elevi, proprie tuturor structurilor administrative din RS, dar și republicii (exceptând Municipiul Chișinău), ca și consecință a proceselor demografice descrise în capitolul III. Scăderea numărului de elevi în anul de studii 2020-2021 comparativ cu 2013-2014 variază între 30% (Cimișlia) și 1,9% (UTAG). În raioanele de vest procesele migraționiste sunt mai intense și respectiv ponderea elevilor descrește mai tare (Cantemir – 22,4%, Leova – 20,5%) decât în cele din est (Taraclia -13,2%, UTAG 1,9%). Paralel, se constată și diminuarea numărului de cadre didactice. Dacă în anul de studii 2020-2021, ponderea elevilor la nivel de regiune scade cu 14,9% în raport cu 2013-2014, iar cea a cadrelor didactice scade cu mai mult de 22% (sau cu 6% mai mult decât media pe republică) [8]. Luând în calcul și ponderea mai mare a cadrelor didactice cu vechime în muncă de peste 20 ani (60,7% în RS comparativ cu 56,9% media pe republică), dar și creșterea numărului de elevi la un cadru didactic (Cahul, UTAG cu doi elevi; Căușeni, Leova, Ștefan Vodă cu un elev), se constată diminuarea calității instruirii.

Domeniul ocrotirii sănătății la fel atestă o diminuare a calității serviciilor prestate. Astfel, potrivit datelor BNS [8] în perioada 2003-2017 se află în scădere atât numărul medicilor, cât și al paturilor din spitale. Regiunea se evidențiază printr-o scădere mai dinamică a numărului de medici la 1000 locuitori, de 42,1% (de la 44,4 medici în 2003, la 25,7 în 2017) comparativ cu 22,3% media pe republică. La nivel de unități administrative, ponderea descreșterii numărului de medici variază între 50 % (Cahul și Taraclia) și 21% (raionul Cantemir). (BNS în 2023 oferă date până la anul 2017).

Numărul paturilor în spitale la 1000 locuitori este în scădere în 2017 comparativ cu anul 2003 cu 2,9 paturi, sau 17% (media pe republică fiind în creștere cu 4,6%). În regiune se atestă două categorii de unități administrative, în care crește numărul de paturi în spitale (Cimișlia și Cahul cu 20,8 și 1,7% respectiv față de 2003) și în care descrește (Taraclia, Ștefan Vodă, Leova, Basarabasca, UTAG, Căușeni și Cantemir cu 35 și 7,8% respectiv).

Capacitatea de aprovizionare cu apă a populației este în creștere, în același timp dinamica nu este însoțită și de accesul la sistemele de canalizare și epurare, or 30% din acestea, actualmente, se află într-o stare avansată de uzură și deteriorare [29]. Întru soluționarea problemei, autoritățile și-au propus să reabiliteze și să extindă infrastructura de aprovizionare cu apă, de canalizare și epurare a apelor reziduale și să renoveze fântânile arteziene.

La nivel de unități administrative există discrepanțe semnificative în ceea ce ține de accesul populației la serviciul public de alimentare cu apă, în unele raioane fiind conectate 86,6% (raionul Basarabasca), în altele 31,4% (Leova). Prin urmare,

în raioanele Leova, Cantemir, Cahul, Taraclia, unde mai puțin de 50% din populație este conectată la acest serviciu, sunt necesare mai multe eforturi în vederea asigurării accesului populației la surse de apă.

Particularitățile dezvoltării turismului în Regiunea de Sud sunt determinate de interferența mai multor culturi în cadrul RS, care a favorizat acumularea potențialului turistic antropoc valoros, ce servește ca premisă pentru dezvoltarea turismului vitivinicol, cultural și balneosanatorial. Activitatea turistică este susținută de potențialul valoros al vinărilor: „Purcari” și „Talmaza”; „Kazaiak-Vin” S.A.; „Podgoria Dunării” S.R.L.; „Slobozia Mare” S.A., incluse în „Drumul vinului”. Un renume la nivel național și internațional și-a format stațiunea balneosanatorială „Nufărul Alb”. Regiunea dispunând de un potențial nevalorificat de ape minerale terapeutice și potabile (Cahul, Chioselia, Gotești, Moscovei etc.), ape termale (în zona faliei Baimaclia) descrise în Capitolul II. Analiza fluxului de vizitatori străini în țară în ultimii 20 ani denotă o ușoară creștere. Dacă în 2000 țara este vizitată de 18 mii vizitatori, apoi în 2021 numărul acestora ajunge la 24 mii. Examinarea repartiției acestora conform scopului vizitei reflectă creșterea ponderii vizitatorilor pentru vacanțe și recreere, de la 38% în 2000 la 94% în 2021 [8].

Probleme și oportunități de dezvoltare

Dezvoltarea armonioasă a tuturor ramurilor economiei este o condiție obligatorie pentru creșterea nivelului de trai al populației. Pentru RS acesta constituie elementul principal pentru reducerea dezechilibrului în raport cu celelalte regiuni de dezvoltare ale țării. În același timp, o importanță deosebită pentru a spori șansele de dezvoltare a RS o are identificarea oportunităților, dar și a provocărilor posibile. În acest sens, este realizată Analiză SWOT a dezvoltării sectoarelor economiei regiunii, care reflectă următoarele (Tabelul 4.1):

Tab. 4.1 Analiza SWOT a sectoarelor economiei Regiunii de Sud

SECTORUL AGRICOL	
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Nivelul înalt de asigurare cu resurse agroclimatice.	Fragmentarea excesivă a terenurilor și predominarea gospodăriilor mici de subzistență.
Prezența solurilor calitative, cu un coeficient înalt de bonitate.	Prezența suprafețelor mari erodate (268294 hectare) și puternic erodate (37600 ha).
Ponderea mare a terenurilor agricole în structura fondului funciar (77,35%).	Dezvoltarea slabă a sistemelor de irigare a terenurilor.
Ponderea mare a terenurilor arabile în structura fondului agricol (74,13%).	Gradul redus de asigurare cu resurse acvatice pentru irigarea terenurilor.
Ponderea mare a gospodăriilor aflate în proprietate privată (95,92%).	Gradul redus de asigurare cu mijloace tehnice și prețul mare de cost al acestora.
Tradiții seculare în domeniul cultivării unei game variate de culturi agricole.	Lipsa legăturilor de cooperare între producătorii de produse agricole.

Posibilitatea de utilizare în circuitul agricol a terenurilor agricole în pantă pentru cultivarea viței de vie, a pomilor fructiferi.	Vulnerabilitatea mare față de riscuri de mediu: secete; inundații, ploi torențiale, alunecări de teren, eroziune, grindină, etc.
Dezvoltarea continuă a piețelor funciare și de livrare a produselor agricole.	Competitivitatea redusă a produselor agricole pe piața statelor europene.
Accesul la piețele de capital pentru potențialii solicitanți.	Susținerea insuficientă a cultivării culturilor cu valoare adăugată.
Posibilitatea de cultivare a produselor de valoare înaltă - a fructelor și legumelor.	Lipsa cunoștințelor și a spiritului antreprenorial.
Tradiții de creștere a ovinelor și productivitate înaltă a acestora.	Orientarea producătorilor spre piața instabilă a Federației Ruse.
Intenția Guvernului de a susține dezvoltarea sectorului agricol.	Lipsa cadrelor calificate și a unui sistem de recalificare a cadrelor.
Acordarea subvențiilor și a plăților pentru construcția fermelor și procurarea animalelor de prăsilă de rasă.	Asigurarea insuficientă cu structuri de răcire, păstrare, ambalare, uscare a produselor agricole.
Apropierea de piața UE cu cerere mare de produse agricole.	Suprafața mică a pășunilor calitative.
	Dezvoltarea slabă a infrastructurii de piață.
OPORTUNITĂȚI	PERICOLE
Proximitate directă cu țări dezvoltate.	Instabilitatea politică și modificarea frecventă a cadrului legislativ.
Posibilități de dezvoltare a afacerilor profitabile în domeniul agriculturii.	Lipsa contractelor pe termen lung de livrare a produselor agricole pe piață.
Existența unui cadru normativ reglator în domeniul consolidării terenurilor.	Lipsa unui sistem de testare a solurilor în vederea identificării culturilor recomandate pentru cultivare.
Îmbunătățirea infrastructurii drumurilor și accesul la piață.	Migrația continuă a populației din localitățile rurale și reducerea potențialului de foră de muncă.
Acces la sistemul de management al calității produselor agricole din statele europene.	Lipsa unui sistem de irigare a terenurilor agricole.
Asigurarea suportului material din partea statului.	Trecerea lentă la standarde de calitate europene.
Îmbunătățirea climatului investițional.	Lipsa investițiilor mari în agricultură.
Posibilitatea de a beneficia de facilitățile prevăzute de acordul moldo-român privind micul trafic la frontieră.	Frecvența în creștere a fenomenelor de risc, secete, inundații, alunecări de teren.
Ieșire la Portul Internațional Giurgiulești și posibilitatea de a importa și exporta ieftin mărfurile.	Aderarea lentă la sistemul de asigurarea a terenurilor agricole împotriva riscurilor.
SECTORUL SECUNDAR	
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Prezența întreprinderilor industriei vinicole în toate unitățile administrative, cu capacități și	Capacități mici de producere ce generează preț de cost înalt al produselor finite și

tradiții de producere a vinurilor calitative.	necompetitivitatea pe piață.
Prezența întreprinderilor de prelucrare a produselor agricole (de producere a conservelor din fructe și legume, a lactatelor, cării și mezelurilor, produselor de panificație).	Accesul limitat al agenților economici la capitalul bancar din cauza cotelor înalte a dobânzilor.
Apropierea de piața UE și CSI cu cerere mare de produse agroindustriale.	Nivelul jos de urbanizare și lipsa orașelor mari, cu un număr mare de întreprinderi industriale.
Prezența resurselor de forță de muncă ieftine care pot servi ca și factor de atragere a investițiilor străine în industria ușoară.	Veniturile mici ale întreprinzătorilor și posibilitatea modestă de a efectua investiții pentru dezvoltarea afacerilor.
Existența tradițiilor de tăbăcire a pielii, producere a articolelor și a accesoriilor.	Lipsa spiritului antreprenorial în rândul populației.
Dezvoltarea agriculturii și asigurarea cu materii prime a întreprinderilor industriei alimentare.	Predominarea întreprinderilor vechi, dotate cu utilaje tehnice învechite, cu rentabilitate scăzută.
Tradiții de creștere a ovinelor și asigurarea cu materie primă a industriei ușoare.	Lipsa unui sistem funcțional de instruire și recalificare a cadrelor.
OPORTUNITĂȚI	PERICOLE
Hotar direct cu statele UE.	Instabilitatea politică și modificarea frecventă a cadrului legislativ.
Posibilitatea de a beneficia de facilitățile prevăzute de acordul moldo-român privind micul trafic la frontieră.	Migrația continuă a populației apte de muncă și de vârstă reproductivă și sporul natural negativ.
Prezența Portului Internațional Giurgiulești și a oportunități de a importa și exporta ieftin mărfurile.	Invaderea pieței regionale cu produselor de calitate proastă, dar ieftine.
Atenție sporită din partea Guvernului pentru programele de dezvoltare regională.	Climatul investițional neprietenos.
Potențial înalt de dezvoltare a industriei vinicole.	Creșterea prețurilor la materiile prime.
Suținerea statului în cazul investițiilor din remitențe.	Prețurile înalte la energia electrică.
Prezența zăcămintelor subterane de hidrocarburi și materiale de construcții.	Prețurile reduse la produsele finite ale industriei alimentare.
Existența forței de muncă neangajate.	
Existența premiselor de dezvoltare a orașului Cahul în calitate de pol de dezvoltare regională care ar dinamiza dezvoltarea localităților din regiune.	
SECTORUL TERȚIAR	
PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Nivelul înalt (comparativ cu alte regiuni) de acces al populației la sistemele de asigurare cu apă.	Calitatea joasă a rețelelor de asigurare cu apă.

Prezența instituțiilor de învățământ în toate localitățile.	Nivelul slab de asigurare cu apă potabilă de calitate.
Prezența școlilor de meserii cu posibilități de pregătire a cadrelor în diverse domenii.	Numărul mic de sisteme de canalizare și epurare a apelor.
Prezența cadrelor didactice cu experiență profesională.	Asigurarea slabă cu cadre didactice și personal medical calificat.
Existența centrelor de inovații și cercetare în diverse domenii în Universitățile de Stat din Cahul și Taraclia.	Utilizarea în învățământ a metodelor de predare neconforme exigențelor actuale.
Existența infrastructurii în domeniul asistenței medicale.	Dotarea slabă (tehnică-materială) a instituțiilor de învățământ.
Prezența cabinetelor medicale private cu dotări la standarde europene.	Lipsa corelării între profilurile de studii și necesitățile pieței muncii.
Existența cadrelor medicale cu pregătire profesională temeinică.	Deservirea ineficientă a pacienților conform metodologiei CNAS.
Diversitatea rețelelor de transport (auto, feroviar și fluvial).	Starea nesatisfăcătoare a dotărilor necesare desfășurării analizelor medicale.
Prezența liniilor de transport a energiei electrice și a magistralelor de transport a gazelor	Calitatea joasă a infrastructurii de transport (șoselelor auto și liniilor de cale ferată).
Prezența condițiilor favorabile pentru dezvoltarea turismului balneosanatorial.	Nivelul slab de dezvoltare a infrastructurii turistice.
Existența obiectivelor turistice antropice și naturale.	Lipsa unei strategii de promovare a sectorului turistic.
OPORTUNITĂȚI	PERICOLE
Extinderea infrastructurii de aprovizionare cu apă în baza programelor de suport naționale și internaționale.	Imaginea nefavorabilă a regiunii în fața potențialilor investitori.
Promovarea imaginii instituțiilor de învățământ.	Instabilitate politică.
Introducerea programelor de studii cu finanțare internațională.	Scăderea numărului de elevi/studenți.
Posibilitatea dezvoltării asistenței medicale alternative.	Lipsa investițiilor în îmbunătățirea bazei tehnico-materiale.
Existența platformelor de cooperare internațională în domeniul medical.	Migrația cadrelor din sistemul de învățământ și a ocrotirii sănătății.
Creșterea motivației cadrelor angajate în sectorul serviciilor.	Resurse financiare insuficiente pentru întreținerea instituțiilor medico-sanitare.
Extinderea numărului de conexiuni la rețelele de drumuri internaționale.	Creșterea ponderii populației de vârstă pensionară.
Extindere a potențialului Portului Internațional Liber Giurgiulești.	Lipsa programelor de finanțare a sectorului turistic.
Potențial pentru construcția noilor stațiuni balneosanatoriale.	

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

CONCLUZII GENERALE:

1. Regiunea de Sud are o așezare geografică favorabilă, la intersecția mai multor căi comerciale și de comunicații de importanță internațională din cadrul Europei, însă calitatea joasă a căilor rutiere și feroviare, numărul mic de puncte de traversare ale frontierelor și de conexiuni ale căilor ferate, dezvoltarea lentă a PILG și a infrastructurii sociale din preajmă, precum și integrarea slabă în traficul de mărfuri și proiectele ce vizează bazinul Dunării îngreunează transportarea mărfurilor, sporesc costurile de transport și reduc din avantajele poziției geografice.

2. Regiunea de Sud dispune de condiții naturale favorabile pentru dezvoltarea sectoarelor economiei. Însă condițiile climatice specifice și deficitul de resurse de apă au un impact negativ asupra dezvoltării și repartizării teritoriale a ramurilor agriculturii și industriei. Gradul înalt de dezmembrare pe orizontală și verticală a terenurilor și densitatea mare a alunecărilor de teren condiționează eroziunea solului și diminuează productivitatea agriculturii, iar existența depunerilor de nisipuri și lehmuri liosoidale impune necesitatea executării lucrărilor de fortificare artificială a terenurilor pentru fundații în construcția obiectivelor mari.

3. Regiunea de Sud dispune de resurse minerale modeste, însă și acestea sunt slab valorificate, la fel ca și potențialul energetic eolian și heliotermic disponibil. La fel, se impune necesitatea elaborării unui mecanism clar de evidență și control a valorificării zăcămintelor extrase, de administrare efectivă a acestora și crearea întreprinderilor care ar utiliza aceste materii prime.

4. Regiunea de Sud se confruntă cu fenomenul depopulării teritoriului (mai intens în raioanele limitrofe RC), reducerii ponderii populației apte de muncă (prioritar în raioanele Taraclia, Cimișlia și Basarabeasca) și a nivelului jos de urbanizare. În același timp, gradul mai înalt de concentrare a populației în localitățile rurale servește ca temelie pentru construcția întreprinderilor industriale mici, iar susținerea evoluției orașelor și fortificarea polilor de dezvoltare regională Cahul și Comrat va contribui la dinamizarea progresului economic.

5. Predominarea gospodăriilor agricole mici, de până la 5 ha (95,5%), degradarea solurilor, utilizarea irațională și insuficientă a îngrășămintelor, nerespectarea asolamentelor și tehnologiilor de cultivare, răspândirea largă a culturilor cu valoare economică mică etc. influențează negativ asupra dezvoltării agriculturii durabile. În același timp, există condiții pentru creșterea suprafețelor cultivate cu culturi deficitare pe piața europeană: hrișcă, mei, sorg, ovăz, secară, culturi sămânțoase, sămburoase și nucifere, cu o productivitate înaltă și o valoare economică mare.

6. În pofida existenței premiselor de dezvoltare a creșterii animalelor în gospodării mari specializate, se constată declinul vădit al subramurilor tradiționale ale zootehniei și reducerea volumului de materie primă destinat industriei ușoare și

alimentare. Totodată, se atestă dinamica pozitivă a apiculturii și cuniciculturii, potențialul cărora este parțial valorificat.

7. Nivelul redus de urbanizare și numărul mic de întreprinderi industriale determină gradul mic de industrializare. Astfel, sectorul industrial al RS participă cu doar 9,2% la valoarea totală a producției industriale a republicii. În același timp, calitatea și competitivitatea mărfurilor este confirmată de participarea largă în export (42% în 2021) cu produse ale industriei de vinificație, ușoare, panificație, conserve din fructe și legume.

8. Ralierea Regiunii de Sud la standardele europene necesită investiții mari și în sectorul serviciilor. În regiune se constată reducerea numărului de cadre didactice, medici, ponderea modestă a transportului de mărfuri, valorificarea slabă a potențialului de cazare etc. În același timp, scăderea calității serviciilor în învățământ va diminua nivelul de calificare și atractivitatea forței de muncă, iar accesul redus la sistemul de ocrotire a sănătății va pune o presiune financiară mai mare pe contul populației și ar putea duce la creșterea nivelului de îmbolnăvire.

9. Potențialul etnocultural și istoric divers și potențialul turistic este slab valorificat. Astfel, sunt necesare investiții în unități de cazare, de alimentare publică, în modernizarea căilor de transport, dar și în promovarea mai intensă a obiectivelor și traseelor turistice.

10. Regiunea se confruntă cu problema discrepanțelor în dezvoltarea unităților administrative din componența sa atât în aspect economic, cât și social. Prin urmare, consolidarea teritoriului prin crearea unei singure regiuni de dezvoltare ar conduce la fortificarea capacităților de progres și la lichidarea disonanțelor atât în cadrul RS, cât și în raport cu alte regiuni de dezvoltare.

RECOMANDĂRI:

1. Consolidarea Regiunii de Sud prin formarea unei singure regiuni de dezvoltare (constituite din Regiunea de Dezvoltare Sud și UTAG) și valorificarea potențialului natural, uman, economic, etnocultural și istoric.

2. Încurajarea și susținerea mai insistentă de către Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării și Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a extinderii valorificării surselor alternative de energie (eoliană și heliotermică) cu un potențial înalt, insuficient valorificat în regiune.

3. Inițierea, promovarea și susținerea de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a unui număr mai mare de proiecte în domeniul social.

4. Susținerea mai accentuată din partea autorităților în vederea avansării poliilor de dezvoltare regională Cahul și Comrat, precum și a progresului infrastructurii sociale în localitatea Giurgiulești.

5. Elaborarea de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a cadrului normativ care ar interzice administrarea afacerilor în domeniul agriculturii de persoanele care nu posedă cunoștințe în domeniu.

6. Susținerea financiară a agricultorilor care includ în asolament culturile cu o valoare economică mare, solicitate pe piața europeană.

7. Crearea structurilor de consultanță asupra modului de utilizare a terenurilor agricole, de evidență și control a implementării *Programului de îmbunătățiri funciare*.

8. Reanimarea industriei conservelor din fructe și legume prin creșterea volumului de materie primă locală și livrarea produselor finite competitive pe piață.

9. Îmbunătățirea și valorificarea căilor de acces internațional în regiune: a portului Giurgiulești, reabilitarea și deschiderea aeroportului Cahul, construcția mai multor căi de acces spre România (poduri rutiere la Leova, Cantemir), dezvoltarea căilor rutiere și feroviare în RS, inclusiv prin conectarea cu sudul Basarabiei din regiunea Odesa.

10. Implicarea partenerilor de dezvoltare (prioritar din statele cheie: România, Bulgaria, Turcia, Germania) în scopul valorificării potențialului turistic antropoc și natural al regiunii.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRIEȘ, S., *Materia organică din solurile Moldovei și măsuri de sporire a fertilității*. In: *Akademios. Științe Agricole*. 2017, nr. 2 (45), pp. 71-77. ISSN: 1857-0461.
2. Atlasul UTA Găgăuzia. Chișinău: PROART, 2014. 72 p.
3. BACAL, P. Probleme și recomandări de refacere a taxelor pentru utilizarea resurselor naturale în Republica Moldova In: *Revista Economica*. 2016, nr. 1 (95), pp. 68-79. ISSN 1810-9136
4. BACAL, P., CUCOȘ, I. *Geografia turismului*. Chișinău: ASEM, 2012. 226 p. ISBN 978-9975-75-599-3
5. BACAL, P., LOZOVANU, D., MATEI, C. *Regiunea de Dezvoltare Centru. Aspecte geografice, socio-economice și ecologice*. Chișinău: Dira-Ap, 2020. 156 p. ISBN 978-9975-3236-5-9
6. *Balanța de stat a rezervelor de substanțe minerale utile la 01.01.2022*. Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale. Ministerul Mediului al Republicii Moldova 242 p.
7. BEJAN, Iu. *Utilizarea terenurilor în Republica Moldova*. Chișinău: Editura ASEM, 2010, 165 p. ISBN 978-9975-75-502-3
8. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [online]. [citat 04.01.2022] Disponibil <https://statistica.gov.md/public/files>
9. BOBOC, N. Probleme de regiunare fizico-geografică a teritoriului Republicii Moldova. In: *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții*. 2009, nr.1 (307), pp. 161-169. ISBN 1857-064x.
10. BOIAN, I. *Climatologia Republicii Moldova*. Chișinău: Biotehdesign, 2015. 281 p. ISBN 978-9975-933-68-1
11. BULIMAGA, C., BACAL, P., HACHI, M. *Studiul diagnostic al ecosistemelor urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*. Chișinău: Impressium, 2020, 123 p. ISBN 978-9975-3482-3-2
12. *Calitatea factorilor de mediu în contextul dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud*. Culegere de articole. IEG. Cimișlia, 2017 88 p. ISBN: 978-9975-3039-9-6

13. CIOBANU, Ș. Basarabia (populația, istoria, cultura). Chișinău: Știința, 1992, 155 p.
14. CUCIUREANU, Gh. Subregiunea Economică centrală a Republicii Moldova. Studiu de Geografie umană: tz. de doct. în geografie. Iași, 1999, 188 p.
15. Dezvoltarea durabilă a Regiunii de Dezvoltare Centru: Factori de mediu și contribuții. Culegere de articole. Chișinău: Bonus Offices, 2014, 52 p. ISBN 978-9975-9642-9-6
16. FLOREA, S. Potențialul turistic al Republicii Moldova. Chișinău: Labirint, 2005, 292 p. ISBN: 9975-943-38-1.
17. GROZAV, A. Evoluția tranziției demografice în Republica Moldova. In: Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău: ASEM, 2014. pp. 144-156 ISBN: 978-9975-75-716-6.
18. HACHI, M., SAINSUS, V. Impactul transformărilor de vârstă la nașterea primului copil. In: Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău: ASEM, 2014, pp. 68-70 ISBN: 978-9975-75-716-6
19. Legea cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare Moldova 2020: nr. 166 din 11 iulie 2012. [online]. [citată 25.07.2020]. Disponibil: (<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=345635>)
20. Legea privind dezvoltarea regional în Republica Moldova: nr. 438 in 2006. [online]. [citată 03.10.2010]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=26105&lang=ro
21. LUPUȘOR, A., FALĂ, A., PÎNTEA, D., ș.a. Realitatea economică [online]. Chișinău: Expert-Grup, 2019 [citată 10.07.2020]. Disponibil: <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1888-realitatea-economica%C4%83-decembrie-2019-editia-60>
22. MATEI, C. Particularitățile evoluției numerice a populației. În Evoluția demografică a Republicii Moldova. Chișinău: ASEM, 2014, pp. 5-11. ISBN: 978-9975-75-716-6.
23. MATEI, C., HACHI, M., SAINSUS, V. Formarea populației Republicii Moldova. Chișinău: Artpoligraf, 2017, p. 340. ISBN: 978-9975-75-883-3
24. MATEI, C., PALADI, GH., SAINSUS, V., ș.a. Cartea Verde a Populației Republicii Moldova. Chișinău: Nova-Imprim, 2009. 56 p. ISBN: 978-9975-4034-9-8
25. MATEI, C., SAINSUS, V., HACHI, M. Managementul Demografic. Chișinău: Artpoligraf, 2021. p. 147. ISBN: 978-9975-3498-9-5
26. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare. Inspectoratul pentru protecția mediului [online]. [citată 10.10.2022] Disponibil: <http://ipm.gov.md/ro/rapoarte-anuale-actualizat-21.02.2023>
27. NEDEALCOV, M. Resursele agroclimatice în contextul schimbărilor climatice. Chișinău: „Alina Scorohodova”, 2012. 306 p. ISBN: 978-9975-4284-8-4.
28. NEDEALCOV, M., ȚURCAN, V. Variabilitatea spațială a umidității relative a aerului în perioada caldă a anului. In: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice, Ediția a III-a, 22 noiembrie 2019. Chișinău: Biodesing, 2019, pp. 173-176 ISBN: 978-9975-108-85-0
29. Planul de gestionare al bazinului hidrografic Prut Ciclul I, 2017-2022. Chișinău: IEGAȘM, 2016. [online]. [citată 18.08.2016]. Disponibil: https://ieg.asm.md/sites/default/files/RO_MoldPlan_Prut_MD_final_Red_13.05.2016%20%28vb.17.05.2016%29.pdf

30. Portul Internațional Liber Giurgiulești [online]. [citat 08.03.2023]. Disponibil: <https://gifp.md/ro/>
31. Raport PIL Giurgiulești, 2019 [online]. [citat 26.08.2020]. Disponibil: https://mei.gov.md/sites/default/files/activitate-port-giurgiulesti-sem-i-2020_0.pdf
32. Recensământul populației și al locuințelor 2004, vol. 1, tom I, Chișinău: BNS. 2006.
33. Republica Moldova, ediția a II, Chișinău: Bonus offices SRL, 2010. 800 p. ISBN 978-9975-9520-4-0.
34. SAINSUS, V. Depopularea spațială și procesul de îmbătrânire a demografica. In: Formarea populație Republicii Moldova. Coord. Matei, C., Hachi, M., Sainsus V. Chișinău: Artpoligraf, 2017. pp. 243-267. ISBN:978-9975-75-883-3.
35. Situația geodemografică a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova. Coord. HACHI, M., BACAL, P., LOZOVANU, D. Chișinău: Impressum, 2021. 121 p. ISBN 978-9975-62-442-8
36. SOCHIRCĂ V., MÂTCU M. Geografia umană a R. Moldova. Chișinău:ARC, 2016. 274 p. ISBN 9975-61-999-8
37. Strategia de dezvoltare Moldova 2030. [online]. [citat 29.03.2021] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf
38. Totalurile recensământului unional al populației din RSS Moldova în anul 1989, vol. I, cartea II, partea II. Chișinău: BNS. 1990.
39. URSU, A. Solurile Moldovei. Chișinău: Știința, 2011. 324 p. ISBN: 978-9975-67-647-2
40. ZAMFIR C. Arbure. Basarabia în secolul XIX. București: C. Gobl, 1898. 790 p.
41. EUROPA. EUR-Lex home. Summaries of EU legislation. [online]. [citat 24.08.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-26-expanded-content.html#arrow_2610
42. Atlas Молдавской СССР. Москва: Главное Управление Геодезии и Картографии при Совете Министров СССР, 1978. 131 с.
43. Агроклиматические ресурсы Молдавской ССР. Ленинград: Гидрометеиздат, 1982. 198 p.
44. БИЛИНКИС, Г. Геодинамика крайнего юго-запада Восточно-Европейской платформы в эпоху морфогенеза. Chișinău: Biznes-elita, 2004, 184 p.
45. ЗАГОРОДНАЯ, Е., ЗЕЛЕНЧУК, С. Население Молдавской ССР. Кишинев: Карта молдовенеаскэ, 1987, 171 с.
46. Итоги Всесоюзной переписи населения 1959 года по Молдавской ССР. Том. I. Москва: Госстатиздат, 1962. с.
47. Итоги Всесоюзной переписи населения 1970 года по Молдавской ССР. Том. I, часть II. Кишинев: НБС. 1972. с.
48. Итоги Всесоюзной переписи населения 1979 года по Молдавской ССР. Том. I, часть II. Кишинев: НБС. 1980. с.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI:

1. SOCHIRCĂ, V., REVENCO, A. Potențialul economic al regiunii economice de sud în contextul integrării regionale. In: Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii. Chișinău: ASEM, 2010. pp. 265-268. ISBN 978-9975-75-549-8
2. REVENCO, A. Aprecierea fondului turistic antropoc al Regiunii Economice de Sud a Republicii Moldova. In: Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de

- inovare, Științe ale naturii și exacte, Vol. I. Chișinău: USM, 2011. 21-22 sept. 2011, pp. 285-288. ISBN 978-9975-71-138-8.
3. REVENCO, A., BEJAN, I. Beneficiile utilizării resurselor naturale cercetate din Regiunea economică de sud a Republicii Moldova. In: Competitivitate și Inovare în Economia Cunoașterii. 28-29 septembrie 2012. Chișinău: ASEM, 2012. pp. 363-367. ISBN: 978-9975-75-627-3
 4. REVENCO, A. Changes in the national structure of population in the Southern economic region of the Republic of Moldova in the period 1979-2014. In: The rural development in the context European competitiveness. 27-29 april 2018. Bucharest: Spiru HARET University. [online]. [citat 04.11.2018] Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/326397157_CHANGES_IN_THE_NATIONAL_STRUCTURE_OF_POPULATION_IN_THE_SOUTHERN_ECONOMIC_REGION_OF_THE_REPUBLIC_OF_MOLDOVA_IN_THE_PERIOD_1979-2014
 5. REVENCO, A. Asigurarea cu forță de muncă a unităților administrative din sudul Republicii Moldova factor sau impediment pentru dezvoltarea economică. In: Mediul și dezvoltarea durabilă, ediția IV-a. Chișinău: UST, 2018. pp. 114-119. ISBN 978-9975-76-253-3.
 6. REVENCO, A. REVENCO, M. Evoluția fenomenului de urbanizare a Regiunii de sud a Republicii în perioada 1959-2017. In: Mediul și dezvoltarea durabilă, ediția IV-a. Chișinău: UST, 25-28 oct. 2018. pp. 120-125. ISBN 978-9975-76-253-3
 7. REVENCO, A. REVENCO, M., DOMENCO, R. Modificarea structurii fondului agricol al Regiunii economice de sud și Unității Teritorial Administrative Găgăuzia în perioada anilor 1950-201. In: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice, ediția II, Chișinău: USDC. 25-28 oct. 2018. pp. 284-290. ISBN 978-9975-3178-9-4.
 8. REVENCO, A. Resursele de substanțe minerale utile, premiază pentru dezvoltarea economică a Regiunii Economice de Sud și Unității Teritorial Administrative Găgăuzia. În: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice, ediția II. Chișinău: USDC, 20-21 oct. 2018. pp. 354-361. ISBN 978-9975-3178-9-4.
 9. REVENCO, A. REVENCO, M., DOMENCO, R. Modificarea structurii fondului agricol al Regiunii economice de sud și Unității Teritorial Administrative Găgăuzia în perioada anilor 1950-201. In: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice, ediția II, Chișinău: USDC. 25-28 oct. 2018. pp. 284-290. ISBN 978-9975-3178-9-4.
 10. REVENCO, A. Trecerea la alte forme de proprietate asupra terenurilor în Regiunea Economică de Sud și UTA Găgăuzia în perioada 1991-2018. In: Biodiversitatea în contextul schimbărilor climatice. Ediția a III-a. 22 noiem. 2019. Chișinău: USDC, 2019, pp. 450-457. ISBN 978-9975-108-85-0.
 11. REVENCO, A. Evoluția economică a regiunii de sud a Republicii Moldova și revenirea la proprietatea privată a terenurilor agricole. In: Studia Universitatis Moldaviae, 2020, nr. 4 (134), pp. 213-227. ISSN 1811-2668.
 12. REVENCO, A. Structura economiei regiunii economice de sud a Republicii Moldova între anii 2013-2017. In: Provocări și tendințe actuale în cercetarea componentelor naturale și socio-economice ale ecosistemelor urbane și rurale. Ediție specială dedicată aniversării octogenare a dr. habilitat, profesorului universitar, Laureatului Premiului de Stat, Constantin Matei, fondatorului Școlii de Geografie Umană în Republica Moldova, Chișinău: USDC, 2020, pp. 85-91. ISBN 978-9975-89-160-8.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice Probleme și oportunități în dezvoltarea Regiunii de Sud în contextul integrării europene (studiu de geografie umană a R. Moldova), autor Adelina REVENCO, specialitatea 154.01. Geografie economică și socială, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 260 titluri, 75 anexe, 171 pagini text de bază, 32 tabele, 36 figuri. Rezultatele tezei sunt reflectate în 12 lucrări științifice (1 în revistă internațională categoria B+, 1 în revistă categoria B, 9 în materialele conferințelor, 1 în culegeri de articole).

Cuvinte-cheie: Regiunea de Sud, unități administrativ-teritoriale, oportunități de dezvoltare, resurse naturale, populație, resurse de forță de muncă, dezvoltare economică, întreprinderi industriale.

Scopul lucrării: aprecierea potențialului natural-geografic și socio-economic al Regiunii de Sud, identificarea problemelor și căilor de valorificare a oportunităților de dezvoltare în contextul sustenabilității regionale și a premiselor de integrare europeană.

Obiectivele cercetării: evaluarea componentelor naturale, sociale și economice, a factorilor ce favorizează și restricționează dezvoltarea regiunii; analiza premiselor de dezvoltare economică în raport cu situații de conjunctură spațială, temporală și geopolitică; studiul ramurilor sectorului terțiar din perspectiva creșterii calității serviciilor prestate; aprecierea potențialului turistic și a nivelului de valorificare ca premisă pentru sporirea vizibilității și dezvoltării economice a regiunii; identificarea problemelor și a oportunităților de dezvoltare ale Regiunii de Sud în contextul sustenabilității regionale și a premiselor de integrare europeană.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în faptul că pentru prima dată în literatura de specialitate s-a realizat o analiză regională detaliată a Regiunii de Sud, pornind de la elementele fizico-geografice, socio-culturale și încheind cu cele economico-geografice. La fel, pentru prima dată au fost identificate atuurile, problemele și oportunitățile de dezvoltare ale ramurilor economiei din Regiunea de Sud a Republicii Moldova, în raport cu situațiile de conjunctură spațială în contextul actual integraționist european.

Rezultatul care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constă în identificarea problemelor și a oportunităților de valorificare rațională a potențialului natural, sociouman și economic al Regiunii de Sud în contextul sustenabilității regionale și a perspectivelor de integrare europeană. Au fost evaluate condițiile și resursele naturale, determinându-se rolul acestora în dezvoltarea durabilă a regiunii. Au fost identificate ramurile prioritare de dezvoltare a economiei și oportunitățile de modernizare prin dezvoltare și europenizare.

Semnificația teoretică se exprimă prin evaluarea complexă a componentelor naturale, sociale și economice, a factorilor ce favorizează și restricționează dezvoltarea economică și identificarea problemelor și a oportunităților ce servesc ca premisă de dezvoltare pe dimensiunea socio-economică, contribuind la apropierea de spațiul comunitar european și la creșterea bunăstării populației.

Valoarea aplicativă Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările formulate pot fi utilizate în elaborarea politicilor de dezvoltare ale Ministerelor: Dezvoltării Economice și Digitalizării; Infrastructurii și Dezvoltării Regionale; Agriculturii și Industriei Alimentare, pot servi ca reper pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare ale unităților administrative de nivelul II din Regiunea de Sud, dar și de către persoanele interesate în identificarea noilor oportunități de dezvoltare a sectorului industrial, agricol și a serviciilor din perspectiva creșterii volumului exportului. La fel, rezultatele cercetării își găsesc aplicabilitate în elaborarea cursurilor universitare în domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice Rezultatele cercetării au servit în calitate de suport științific pentru elaborarea recomandărilor în vederea îmbunătățirii Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028, în calitate de suport fezabil și argumentat în elaborarea propunerilor de programe de cercetare în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Lucrarea este utilizată ca și material didactic în cadrul cursurilor de specialitate la Universitatea de Stat din Moldova. La fel, rezultatele cercetării sunt recunoscute de către Agenția de Dezvoltare Regională Sud în calitate de suport în elaborea/ actualizarea documentelor strategice ale Regiunii de Dezvoltare Sud și a unităților administrativ-teritoriale de nivelul II din cadrul acesteia.

ANNOTATION

for the doctoral thesis in geonomics sciences *Problems and opportunities in the development of the Southern Region in the context of European integration (study of human geography of the Republic of Moldova)*, author Adelina REVENCO, speciality 154.01. Economic and social geography, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 260 titles, 75 appendices, 171 basic text pages, 32 tables, 36 figures. The results of the thesis are reflected in 12 scientific papers (1 in international journal category B+, 1 in journal category B, 9 conference materials, 1 collections of articles).

Key words: Southern Region, administrative-territorial units, development opportunities, natural resources, population, labor resources, economic development, industrial enterprises.

The purpose of the paper: the assessment of the natural-geographical and socio-economic potential of the Southern Region, the identification of problems and ways of capitalizing on development opportunities in the context of regional sustainability and the premises of European integration.

The objectives of the research: the evaluation of the natural, social and economic components, of the factors favoring and restricting the development of the region; analysis of economic development premises in relation to spatial, temporal and geopolitical situations; the study of the branches of the tertiary sector from the perspective of increasing the quality of services provided; appreciation of the tourist potential and the level of capitalization as a premise for increasing the visibility and economic development of the region; identifying the problems and development opportunities of the Southern Region in the context of regional sustainability and the premises of European integration.

The scientific novelty and originality lie in the fact that for the first time in the specialized literature, a detailed regional analysis of the Southern Region was carried out, starting from the physical-geographical, socio-cultural elements and ending with the economic-geographical ones. In the same way, the assets, problems and development opportunities of the branches of the economy were identified in relation to the spatial conjuncture situations in the current integrationist context.

The result that contributes to the solution of an important scientific problem consists in the identification of problems and opportunities for the rational exploitation of the natural, socio-human and economic potential of the Southern Region in the context of regional sustainability and European integration prospects. The conditions and natural resources were evaluated, determining their role in the sustainable development of the region. Priority branches of economic development and opportunities for modernization through development and Europeanization were identified.

The theoretical meaning is expressed through the complex evaluation of the natural, social and economic components, the factors that favor and restrict economic development and the identification of problems and opportunities that serve as a premise for development on the socio-economic dimension, contributing to the approach to community space and growth the well-being of the population.

Applicative value The research results, conclusions and recommendations formulated can be used in the development policies of the Ministries of: Economic Development and Digitalization; Infrastructure and Regional Development; Agriculture and the Food Industry, can serve as a benchmark for the elaboration of development strategies of level II administrative units in the Southern Region, but also by people interested in identifying new opportunities for the development of the industrial, agricultural and service sectors from the perspective of increasing the volume of exports. Likewise, the research results find applicability in the development of university courses in the field.

The implementation of the scientific results The research results served as scientific support for the development of recommendations for the improvement of the National Regional Development Strategy for the years 2022-2028, as feasible and reasoned support for the development of research program proposals within the Institute of Legal, Political and Sociological Research. The work is used as didactic material in specialized courses at the State University of Moldova. In the same way, the research results are recognized by the South Regional Development Agency as a support in the elaboration/updating of the strategic documents of the South Development Region and the level II administrative-territorial units within it.

АННОТАЦИЯ

кандидатской диссертации в области геоэкономических наук *Проблемы и возможности развития Южного региона в контексте европейской интеграции (исследование социальной географии Республики Молдова)*, автор Аделина РЕВЕНКО, специальность 154.01.

Экономическая и социальная география, Кишинев, 2023 г.

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 260 наименований, 75 приложения, 171 страница основного текста, 32 таблицы, 36 рисунков. Результаты диссертации отражены в 12 научных статьях (1 в международном журнале категории В+, 1 в журнале категории В, 9 в материалах конференций, 1 в сборнике работ).

Ключевые слова: Южный регион, возможности развития, природные ресурсы, население.

Цель диссертации: оценка природно-географического и социально-экономического потенциала Южного региона, выявление проблем и путей реализации возможностей развития в контексте региональной устойчивости и предпосылок евроинтеграции.

Задачи исследования: оценка природной, социальной и экономической составляющих, факторов, благоприятствующих и ограничивающих развитие региона; анализ предпосылок экономического развития в зависимости от пространственной, временной и геополитической ситуации; исследование третичного сектора с точки зрения повышения качества предоставляемых услуг; оценка туристского потенциала и уровня капитализации как предпосылка повышения узнаваемости и экономического развития региона; выявление проблем и возможностей развития Южного региона в контексте региональной устойчивости и предпосылок европейской интеграции.

Научная новизна и оригинальность Впервые в специальной литературе проведен подробный региональный анализ Южного региона, начиная с физико-географических, социокультурных элементов и заканчивая экономико-географическими. Также были выявлены активы, проблемы и возможности развития отраслей экономики применительно к пространственно-конъюнктурным ситуациям в современном интеграционистском контексте.

Результат, способствующий решению важной научной проблемы заключается в выявлении проблем и возможностей рационального использования природного, социально-человеческого и экономического потенциала Южного региона в контексте региональной устойчивости и перспектив евроинтеграции. Оценены условия и природные ресурсы, определена их роль в устойчивом развитии региона. Определены приоритетные направления экономического развития и возможности модернизации через развитие и европеизацию.

Теоретический смысл выражается через комплексную оценку природной, социальной и экономической составляющих, факторов, благоприятствующих и ограничивающих экономическое развитие, и выявление проблем и возможностей, служащих предпосылкой развития в социально-экономическом измерении, способствующих приближению к европейскому общественному пространству и росту благосостояния населения.

Практическая ценность Результаты исследования, выводы и сформулированные рекомендации могут быть использованы при разработке политики развития министерств: Экономического развития и цифровизации; Инфраструктуры и регионального развития; Сельского хозяйства и пищевой промышленности, могут служить ориентиром при разработке стратегий развития административных единиц II уровня Южного региона, а также людьми, заинтересованными в выявлении новых возможностей для развития промышленности, сельского хозяйства и сферы услуг с точки зрения увеличения объема экспорта. Кроме того, результаты исследования находят применение при разработке университетских курсов в этой области.

Внедрение научных результатов Результаты исследования послужили научной поддержкой для разработки рекомендаций по совершенствованию Национальной стратегии развития региона на 2022-2028 годы, целесообразным и аргументированным обеспечением разработки предложений по программе исследований в рамках Института правовых, политических и социологических исследований. Работа используется в качестве дидактического материала на специализированных курсах Государственного университета Молдовы. Таким же образом, результаты исследования признаны Агентством регионального развития Юга как поддержка в разработке/актуализации стратегических документов Южного региона развития и административно-территориальных единиц II уровня в его составе.

REVENCO ADELINA

**PROBLEME ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN DEZVOLTAREA REGIUNII
DE SUD ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE
(studiu de geografie umană a Republicii Moldova)**

SPECIALITATEA: 0154.01. GEOGRAFIE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în Științe geonomice

Aprobat spre tipar: 02.11.2023 Hârtie ofset. Tipar ofset. Coli de tipar: 2,3	Formatul hârtiei: 60X84 1/16 Tiraj: 30 ex. Comanda nr.: 56
--	--

Serviciul Editorial-Poligrafic al Academiei de
Studii Economice din Moldova mun. Chisinau,
str. Bănulescu-Bodoni, 59, MD-200